

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище

Шифр та назва спеціальності

G2-Технології захисту навколишнього
середовища

Інститут

ННІ Механічної інженерії і транспорту

Спеціалізація

-

Кафедра

Хімічна техніка та промислова екологія (154)

Освітня програма

Технології захисту навколишнього середовища

Тип дисципліни

Обов'язкова, спеціальна (фахова)

Рівень освіти

Перший (бакалаврський)

Форма навчання

Денна, заочна

Семестр

3

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Сакун Антоніна Олегівна

antonina.sakun@khpі.edu.ua

Доктор філософії, доцент кафедри хімічної техніки та промислової екології

Досвід роботи – 5 років. Провідний лектор з дисциплін: «Загальна екологія», «Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище» та «Системи управління відходами», автор та співавтор понад 50 наукових публікацій. Вільно володіє англійською та українськими мовами. Детальніше про викладача на сайті

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Завданням курсу «Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище» - є формування та закріплення знань та вмінь стосовно форм і методів оцінок якості природного середовища, ступеню забруднення довкілля, системи управління якістю природного середовища, екологічного нормування антропогенних забруднень, екологічних стандартів, методів визначення екологічних навантажень.

Мета та цілі дисципліни

У межах зазначеного курсу здобувачі вищої освіти формують інтегральні, загальні та спеціальні (фахові) компетентності, а саме опановують знання з вивчення впливу чинників антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, а також набувають навички використання

знань з галузі нормування для того, щоб зберігати навколишнє природне середовище, раціонально використовувати природні ресурси, володіти інформацією про стан довкілля, приймати правильні управлінські рішення.

Формат занять

Лекції, практичні роботи, розрахункове завдання, консультації. Підсумковий контроль - залік.

Компетентності

СК-1. Здатність до попередження забруднення довкілля та кризових явищ і процесів.

СК-4. Здатність здійснювати контроль за забрудненням повітряного басейну, водних об'єктів, ґрунтового покриву та геологічного середовища.

СК-9. Здатність оцінювати вплив промислових об'єктів та інших об'єктів господарської діяльності на довкілля.

Результати навчання

РН-3. Вміти використовувати інформаційні технології та комунікаційні мережі для природоохоронних задач.

РН-6. Обґрунтовувати та застосовувати природні та штучні системи і процеси в основі природозахисних технологій відповідно екологічного імперативу та концепції сталого розвитку.

РН-7. Здійснювати науково-обґрунтовані технічні, технологічні та організаційні заходи щодо запобігання забруднення довкілля.

РН-10. Вміти застосувати знання з контролю та оцінювання стану забруднення і промислових викидів, з аналізу динаміки їх зміни в залежності від умов та технологій очищення компонентів довкілля.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання з наступних дисциплін: "Біологія з основами біотехнологій", "Загальна екологія", "Правознавство", "Аналітична хімія".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проходять інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовуються ігрові методи. Всі навчальні матеріали доступні студентам на OneDrive

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Сутність і значення нормування у природоохоронній діяльності. Санітарно-гігієнічне нормування. Науково-технічне нормування.	3
Тема 2. Екологічне нормування у природоохоронній діяльності. Нормування якості атмосферного повітря. Оцінювання стану повітряного середовища.	3
Тема 3. Нормування якості атмосферного повітря. Нормування якості води. Принципи та критерії визначення рівня забрудненості водного середовища.	3

Тема 4. Оцінювання стану повітряного середовища. Оцінювання фактичних рівнів забруднення атмосферного повітря. Оцінювання прогнозних рівнів забруднення атмосферного повітря.	3
Тема 5. Нормування якості води. Визначення основних складових водного фонду України та їх основні екологічні проблеми. Принципи нормування якості води. Вивчення основних особливостей методів оцінки якості води.	3
Тема 6. Нормування якості ґрунтів. Оцінювання стану ґрунтів Поняття про якість ґрунтів, основні параметри якості ґрунтів. Методи оцінки стану ґрунтів. Принципи нормування якості ґрунтів.	2
Тема 7. Нормування якості харчових продуктів. Харчування людини і нормування якості харчових продуктів. Вода і харчові продукти. Забруднення харчової сировини та продуктів. Критерії якості та ГДК харчових продуктів. Вплив забруднювальних речовин на організм людини.	3
Тема 8. Нормування в галузі радіаційної безпеки. Радіаційна безпека. Основні принципи і шляхи забезпечення радіаційної безпеки. Чинні норми радіаційної безпеки України.	3
Тема 9. Нормування впливу електромагнітних випромінювань. Складові електромагнітного поля. Граничні допустимі рівні складових ЕМП радіочастотного діапазону для населення.	3
Тема 10. Нормування антропогенного навантаження на рослинні групування. Антропогенне навантаження на лісові формації. Лісозахисна система. Нормативи визначення розмірів лісозахисних смуг. Впорядкування захисних лісових смуг.	3
Тема 11. Нормування антропогенного навантаження на об'єкти тваринного світу. Нормування використання об'єктів тваринного світу. Ефективність організації охорони і захисту видового різноманіття, угруповань, рослинних та тваринних ресурсів.	3
Загальна кількість годин	32

Практичні заняття

Теми практичних занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти <i>b</i>
Тема 1. Нормування продуктів харчування. Техногенні та біогенні забруднювачі продуктів харчування. Особливості забруднення ґрунту радіонуклідами.	2	0,1
Тема 2. Оцінка небезпеки від забруднення ґрунтів. Нормативи для визначення допустимого рівня забруднення ґрунтів. Санітарний стан ґрунтів.	2	0,2
Тема 3. Діагностика стану лісових насаджень, пошкоджених техногенним забрудненням атмосфери. Типи ушкоджень лісових насаджень. Визначення пошкоджуваності дерев за модифікованою шкалою. Індекс стану пошкоджуваності деревостанів.	2	0,2
Тема 4. Вивчення шумового забруднення території. Методи вимірювання шуму. Фактори зменшення рівня шуму на магістралях.	2	0,1

Тема 5. Дослідження антропогенної евтрофікації водойм. Евтрофікація водойм. Цвітіння води. Чинники що впливають на евтрофікацію водойм. Методи дослідження забруднення водних ресурсів.	2	0,1
Тема 6. Розрахунок забруднення водних об'єктів біогенними елементами, що виносяться з сільськогосподарських полів. Аналіз забруднення природних водойм нітратами. Значення дренажного модулю для конкретних масивів.	2	0,1
Тема 7. Оцінка впливу автотранспорту на стан повітряного басейну. Ознайомитись з наслідками негативного впливу оксиду вуглецю на здоров'я людини. Фактори, що впливають на ступінь забруднення повітря автотранспортом.	2	0,1
Тема 8. Нормування розмірів санітарно-захисної зони. Розміри санітарно-захисної зони. Проектування санітарно-захисних зон. Класи санітарно-захисних зон.	2	0,1
Загальна кількість годин	16	$\sum_{i=1}^n b_i = 1$

Лабораторні заняття

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені

Контрольні роботи

Дві підсумкові контрольні роботи, які охоплюють теоретичні та практичні питання курсу та проходять у формі тестування за допомогою ресурсу Forms на платформі Office 365

Теми контрольних робіт	Вагові коефіцієнти a
Контрольна робота №1	0,5
Контрольна робота №2	0,5
Загальна кількість годин	$\sum_{i=1}^n a_i = 1$

Самостійна робота

Курс передбачає самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання у вигляді розрахункового завдання. Студентам також надаються додаткові матеріали для вивчення самостійних тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Спеціально уповноважені органи в ОНС. Визначення системи ОНС та головні її завдання. Об'єкти, що підлягають охороні. Спостереження, прогнозування, облік та інформування в ОНС.	7
Тема 2. Шкідливі впливи та забруднення. Хімічний склад, фізико-хімічні властивості аерозолів, джерела їх надходження в атмосферу. Зміна хімічного складу атмосферного повітря та динаміка клімату Землі. Зміна концентрації двооксиду вуглецю. Конверсія вуглеводів у атмосфері. Аерозолі в тропосфері.	7

Тема 3. Кислотні дощі. Руйнування озонового шару. Заходи по захисту озоносфери. Монреальський протокол щодо речовин, що руйнують озоновий шар. Антропогенні зміни клімату великих міст.	7
Тема 4. Температура повітря. Острів тепла. Інверсія температури. Радіація. Швидкість вітру. Димки, тумани, смоги та видимість в містах.	7
Тема 5. Головні фактори, що впливають на формування концентрацій забруднення в приземному шарі. Класифікація джерел забруднення атмосфери.	7
Тема 6. Врахування фонових концентрацій при розрахунках забруднення атмосфери та встановлення фону шляхом розрахунків.	7
Тема 7. Визначення концентрації забруднень при викидах з групи джерел. Визначення ГДС для групи джерел.	7
Загальна кількість годин	49

Тематика індивідуальних завдань

Вимоги до виконання індивідуального завдання та терміни виконання детально наведені за посиланням у методичних вказівках <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87396>

Теми індивідуального завдання

Тема 1 Оцінка забруднення атмосферного повітря населених пунктів автотранспортом

Короткий аналіз основних шкідливих речовин, методика розрахунку викидів за кількістю транспорту, типом пального та інтенсивністю руху. На основі розрахунків оцінити рівень забруднення, порівняти з нормативами. У висновках надати рекомендації щодо зменшення викидів, зокрема розвиток екологічного транспорту та озеленення.

Тема 2. Оцінка забруднення атмосферного повітря при гірничо-видобувному виробництві.

Оцінка впливу гірничо-видобувної діяльності на повітря. Розглянути основні джерела викидів (пил, гази від вибухів і техніки), розрахунок забруднення залежно від обсягів видобутку, типу кар'єру та обладнання. Провести аналіз рівня забруднення та порівняти з нормативами. У висновках надати заходи зменшення викидів — пилоподавлення, рекультивация, модернізація техніки.

Тема 3. Оцінка забруднення атмосферного повітря при виробництві будівельних матеріалів.

Аналіз забруднення повітря при виробництві будматеріалів (цементу, цегли, бетону тощо). Визначити джерела викидів (печі, дробарки, транспортування сировини), провести розрахунки за обсягами виробництва та типом обладнання. Результати порівняти з ГДК. У висновках подаються способи зменшення викидів: фільтри, замкнені цикли, технологічна

Тема 4. Оцінка забруднення атмосферного повітря цементним виробництвом.

Розглянути вплив цементного виробництва на повітряне середовище. Основні джерела викидів - печі, млини, транспортування сировини. Провести розрахунки з урахуванням обсягів випуску, виду палива та обладнання. Проаналізувати концентрації пилу, оксидів азоту та сірки, порівняти з нормативами. У висновках подати заходи зменшення - рукавні фільтри, газоочисні установки, вдосконалення технологій.

Тема 5. Оцінка забруднення атмосферного повітря при виробництві скла.

Провести оцінку забруднення повітря при виробництві скла, визначити основні джерела. Провести розрахунки викидів оксидів азоту, сірки, вуглецю та пилу залежно від виду печей і палива. Результати порівняти з нормативами. У висновках пропонуються методи зниження викидів — фільтрація, оптимізація паливного режиму, модернізація печей.

Тема 6. Оцінка забруднення атмосферного повітря залізобетонних виробів.

Розглянути забруднення повітря на підприємствах із виробництва залізобетонних виробів. Основні джерела — змішування бетону, обробка арматури, сушильні камери. Провести розрахунки викидів пилу, цементу, вихлопних газів обладнання. Результати порівняти з ГДК. У

висновках подати заходи зменшення впливу - очищення повітря, закриті системи подачі матеріалів, модернізація обладнання.

Тема 7. Оцінка забруднення атмосфери при експлуатації енергетичних установок, що працюють на твердому паливі.

Оцінити забруднення повітря від енергетичних установок на твердому паливі (вугілля, торф, деревина). Основні джерела - котли та димові труби. Розрахувати викиди пилу, SO₂, NO_x, CO залежно від типу палива та потужності установки. Результати порівняти з нормативами. У висновках навести способи зниження - використання фільтрів, електрофільтрів, заміна палива.

Тема 8. Оцінка забруднення атмосфери при експлуатації енергетичних установок, що працюють на мазуті.

Проаналізувати забруднення повітря від енергетичних установок, що працюють на мазуті. Основні забруднювачі - оксиди сірки, азоту, сажисті частинки, CO₂. Провести розрахунки з урахуванням витрат палива, типу обладнання та умов горіння. Отримані концентрації порівняти з ГДК. У висновках запропонувати заходи зменшення викидів - очищення димових газів, використання низькосірчаного мазуту, вдосконалення систем горіння.

Тема 9. Оцінка забруднення атмосфери при експлуатації енергетичних установок, що працюють на газоподібному паливі.

Оцінити забруднення атмосфери від енергетичних установок на газоподібному паливі (природний газ, біогаз). Основні викиди - оксиди азоту, чадний газ, CO₂. Розрахунки виконати з урахуванням витрат палива, типу пальників та режимів роботи. Результати порівняти з допустимими нормами. У висновках подати методи зниження викидів - оптимізація горіння, застосування низькотемпературних пальників, автоматизація процесів.

Тема 10. Оцінка забруднення атмосфери забруднюючими речовинами, що надходять при згорянні палива у металургійному виробництві.

Розглянути забруднення атмосфери при згорянні палива в металургії. Основні джерела - доменні, мартенівські та електричні печі. Визначити викиди CO, SO₂, NO_x, пилу, важких металів залежно від типу палива та обладнання. Провести розрахунки та порівняння з нормативами. У висновках навести заходи зменшення - газоочисні системи, використання альтернативного палива, модернізація печей.

Тема 11. Оцінка забруднення атмосфери від металургійних виробництв при зливі чавуна та при розвантаженні шихти.

Проаналізувати забруднення повітря в металургії під час зливу чавуну та розвантаження шихти. Основні викиди - пил, оксиди заліза, чадний газ, оксиди сірки. Провести розрахунки за обсягами матеріалів, температурою процесу та обладнанням. Отримані дані порівняти з ГДК. У висновках подати заходи - місцева вентиляція, пилогазоочисні установки, герметизація технологічних ділянок.

Тема 12. Оцінка забруднення атмосфери від коксохімічного виробництва забруднюючими речовинами, що надходять від коксових батарей.

Оцінити забруднення атмосфери від коксових батарей коксохімічного виробництва. Основні викиди - бензол, нафталін, фенол, аміак, сірководень, пил, CO, NO_x. Розрахунки виконати за кількістю коксу, типом батарей і технологічними параметрами. Результати порівняти з нормативами. У висновках надати заходи - герметизація батарей, установка газоочисних систем, вдосконалення технологічного режиму.

Тема 13. Оцінка забруднення атмосфери при збереженні та переливанні нафтопродуктів.

Розглянути забруднення атмосфери при зберіганні та переливанні нафтопродуктів. Основні викиди - леткі органічні сполуки (бензол, толуол, ксилол), вуглеводні. Розрахунки провести з урахуванням типу резервуарів, температури, обсягів та частоти операцій. Порівняти з нормативами. У висновках надати заходи — герметизація ємностей, рекуперація парів, застосування плаваючих покрить.

Тема 14. Оцінка забруднення атмосфери при переробці нафтопродуктів.

Оцінити забруднення атмосфери при переробці нафтопродуктів на нафтопереробних заводах. Основні викиди - сірководень, оксиди сірки, леткі органічні сполуки, CO, NO_x. Розрахунки

виконати за даними технологічних процесів (дистиляція, крекінг, риформінг) та обсягами сировини. Результати порівнюються з ГДК. У висновках подаються заходи — газоочисні установки, замкнуті системи, модернізація технологій.

Тема 15. Оцінка забруднення навколишнього середовища від полігонів збереження твердих побутових відходів.

Оцінити забруднення атмосфери, водних ресурсів та ґрунтів при експлуатації різних типів полігонів твердих побутових відходів. Надати перелік основних забруднюючих речовин, розрахувати обсяги викидів в атмосферу при експлуатації полігону визначеної площі.

Результати порівнюються з нормативами. Запропонувати заходи щодо зменшення негативного впливу полігонів твердих побутових відходів на навколишнє природне середовище.

Загальна кількість годин

23

Неформальна освіта

Рекомендовані у силабусі елементи неформальної освіти можуть бути зараховані за спрощеною процедурою без додаткової валідації результатів (створення предметної комісії). При успішному проходженні онлайн-курсу «Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії», результати такого проходження можуть бути зараховані замість практичної роботи №2 з максимальною оцінкою

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

1. Онлайн-курс «Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії»

<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/environmental-damage-assessment/>

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Орфанова М.М. Нормування антропогенного навантаження на природне середовище: Конспект лекцій. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2021. – 27 с. https://nung.edu.ua/sites/default/files/2021-12/Нормування%20антропогенного%20навантаження_конспект%20лекцій.pdf

2. Гордій Н. М., Тютюнник О. С. Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище: конспект лекцій. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 74 с.

<http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7743/Hordii-N.-Tiutiunnyk-O.-Normuvannia-antropohennoho-navantazhennia-na-navkolyshnie-seredovyshche.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

3. Основи токсикології та нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище : конспект лекцій / укладачі: І. Ю. Аблеєва, О. С. Дроздова. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 260 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79539/3/Ableeva.pdf>

4. Владимирова О.Г., Сапко О.Ю. Нормування антропогенного навантаження на природне середовище: конспект лекцій. Одеса, 2019. 103 с. <http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/6796/1/RATING%20OF%20ANTHROP.%20LOAD%20IN%20NATU.%20ENVIR..pdf>

5. Войтків П., Іванов Є. Збалансоване природокористування : навчально-методичний посібник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – 182 с. <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/VOYTKIV-IVANOV-Zbalansovane-pryrodokorystuvannia-book-2021.pdf>

6. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни "Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище" : для студентів спец. G2 "Технології захисту навколишнього середовища" усіх форм навчання / уклад. А. О. Сакун, Н. М. Самойленко ; Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – 46 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87396>

Додаткова література

1. Коваленко Ю. Л. Моніторинг довкілля : конспект лекцій для студентів 2 і 3 курсів денної та 3 курсу заочної форм навчання за спеціальностями 183 – Технології захисту навколишнього середовища та 101 – Екологія / Ю. Л. Коваленко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 144 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/334604258.pdf>
2. Оцінка впливу на довкілля. Конспект лекцій: навчально-методичний посібник / укладачі М. І. Козак, В. В. Шаравара, І. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 146 с. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7913/Otsinka-vplyvu-na-dovkillia-Konspekt-lektsii.pdf?sequence=3>
3. Жигуц Ю.Ю., Цигика В.В. Інженерна екологія (для студентів технічних спеціальностей). Видання 3-є, випр. і доп. – Ужгород: ПП «Інватор», 2020. – 204 с. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45649/1/Підручник.pdf>
4. Ангурець О., Хазан П., Колесникова К. та ін. Наслідки для довкілля війни росії проти України. Електронне науково-популярне видання. 2022. <https://cleanair.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/cleanair.org.ua-war-damages-ua-version-04-low-res.pdf>
5. Дослідження запиленості повітря тваринницьких комплексів / В. Б. Байрачний, О. В. Адашевський, А. О. Сакун [та ін.] // Інтегровані технології та енергозбереження. – 2025. – № 2. – С. 131-139. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/94249>
6. Сабельніков М. П. Енергія природи: як зелені технології розвивають локальні спільноти / Сабельніков М. П., Сакун А. О. // Екологічні науки. – 2025. – № 2 (59). – С. 343-346. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/91802>
7. Особливості утворення складних і некласифікованих відходів споживання в умовах сучасного суспільства / Макеєв П. В., Байрачний В. Б., Сакун А. О., Зінковський А. О. // Екологічні науки. – 2025. – № 2 (59). – С. 307-310. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/91796>
8. Методологічний підхід до дослідження поводження з промисловими відходами і візуалізація інформаційно-аналітичного огляду / С. О. Вамболь, К. К. Ткачук, О. В. Шестопапов, А. О. Сакун, В. С. Вамболь // Проблеми охорони праці в Україні : зб. наук. пр. / ред. кол.: О. Є. Кружилко [та ін.]. – Київ : ННДІПБОП, 2024. – Вип. 40 (3-4). – С. 3-12. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/84883>
9. Самойленко Н. М. Особливості операцій управління відходами фотолектричних панелей в Україні у воєнний період [Електронний ресурс] / Наталія Самойленко, Вадим Катенін, Антоніна Сакун // Проблеми хімії та сталого розвитку : електрон. наук. вид. – 2023. – №3. – С. 82–88. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/76782>

Інформаційні ресурси

1. <https://mepr.gov.ua/>
2. <https://paeu.com.ua/>
3. <https://eco-city.org.ua/>

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
0,25	0,4	0,35	

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = П \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + Пк \cdot k_4$$

де: $П$ – середньозважена середня оцінка за поточний контроль

I – оцінка за виконання індивідуального завдання

K – середньозважена оцінка за контрольні роботи

$Пк$ – оцінка за підсумковий контроль

$$K = \frac{K_1 \cdot a_1 + \dots + K_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

$$П = \frac{П_1 \cdot b_1 + П_2 \cdot b_2 + \dots + П_n \cdot b_n}{\sum_{i=1}^n b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

Поточні оцінки за кожну складову ($П, K, I, \dots$) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої O з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2025

Завідувач кафедри

Олексій ШЕСТОПАЛОВ

30.08.2025

Гарант ОП

Тетяна ТИХОМИРОВА